

מצווה לנפש

תובנה מעשית ממצווה הנלמדת בפרשת השבוע

»«

פרשת מקץ

»»» להשתדל ולבטוח «««

המצווה בפרשה: וְנִזְכַּרְתֶּם וְזָכַרְתֶּם כֹּל יְמֵי חַיְיֵיכֶם אֲשֶׁר אָמַר אֲדֹנָי
אֵלֵינוּ וְהָיָה אִישׁ כִּפְתָרוֹן זָכָרוֹ וְזָכָרוֹ. וְשֵׁם אֲהָבָנוּ
נֶעַר עֲבָרֵי עֶבֶד לְשֵׁר הַטְּבוּזִים וְנִסְפָּר לוֹ
וְיִפְתָּר לָנוּ אֶת זְכַרְתֵּינוּ אִישׁ כְּזָכָרוֹ וְיִפְתָּר
(בראשית א כז)

”ודבר שפתים אך למחזור” (משלי יד, כג). על ידי שאמר (יוסף) לשר המשקים: ”זכרתני והזכרתני” ניתוספו לו שתי שנים. שנאמר: ויהי מקץ שנתים ימים” (מדרש רבה בראשית פט, ב).

פרשה זו מביאה אותנו לעיון משמעותי במצוות הביטחון. על פי המדרש, יוסף הצדיק נענש כיון שלא התנהג על פי מידת הביטחון כראוי למעלתו ולרמתו. מצוות הביטחון נחשבת אחת המצוות הקשות שבתורה כיון שהיא מחייבת איזון מושכל בין 'ביטחון' במי שאמר והיה העולם ובין 'השתדלות', עשייה אקטיבית המביאה תוצאות. יוסף הצדיק, איש האשכולות, נדרש להשתדלות מינורית במיוחד: אמירת מילה אחת בלבד. תוספת המילה המיותרת, זכרתני והזכרתני, נחשבו במעלתו הרבה כפגם מסוים במידת הביטחון. מובן שאנו איננו נדרשים לרמה כזו של ביטחון, אך עלינו להבין טוב יותר מהי המצווה ומה נדרש מעמנו.

לדעת הרמב”ן מצוות הביטחון מפורשת במצוות 'תמים תהיה עם ה' אלוהיך'. רבינו יונה ב'שערי תשובה' כולל את מצוות הביטחון במצוות לא תעשה של 'לא תירא מהם' שנאמר במלחמה מול אויבי ישראל. ועל פי המשך חכמה הביטחון נכלל במצוות ה'דביקות' בה', שנאמר 'ובו תדבק'.

החזון אי”ש בספרו 'אמונה וביטחון' מעמיד יסודות להבנת מצווה מיוחדת זו: ”טעות נוסנה נתאזרח בלב רבים במושג בטחון. שם בטחון, המשמש למידה מהוללה ועיקרית בפי החסידים, נסתובבה [התחלפה בטעות] במושג חובה להאמין בכל מקרה שפוגש האדם והעמידתו לקראת עתיד בלתי מוכרע, ושני דרכים בעתיד, אחת טובה ולא שניה - כי בטח יהיה הטוב, ואם מסתפק וחושש על היפוך הטוב, הוא מחוסר בטחון.

ואין הוראה זו בבטחון נכונה, שכל שלא נתברר בנבואה גורל העתיד, אין העתיד מוכרע, כי מי יודע משפטי ה' וגמולותיו יתברך. אבל ענין הבטחון הוא האמון שאין מקרה בעולם וכל הנעשה תחת השמש הכל בהכרזה מאתו יתברך.

”האמונה והבטחון אחת היא, רק האמונה היא המבט הכללי של בעליה, והבטחון המבט של המאמין על עצמו.”. ”האמונה בבחינת הלכה והבטחון בבחינת מעשה.”.

אין ספק שעלינו לעשות פעולות אקטיביות. יחד עם זאת עלינו לזכור כי כל מה שקורה בעולם קורה על פי דבר ה', בגזירתו ובהשגחתו. גם כאשר אנו משתדלים, פועלים ועושים, עלינו לזכור כי

לו מעשינו הם המביאים את ההצלחה כי אם החלטתו ועשייתו של מי שעשה, עושה ויעשה לכל המעשים.

מלחמת בית חשמונאי נדמתה כאבודה מראש. הם היו מעטים, אויביהם היו רבים. הם היו חלשים, אויביהם היו גיבורים. אם הם היו חושבים שההצלחה תלויה במעשים שלהם, הם היו מתייאשים מראש.

אך הם בטחו באלוקים. הם עשו את המקסימום האפשרי מבחינתם וידעו שהתוצאה תלויה אך ורק בבורא העולם. נר החנוכה מזכיר לנו שאנו מחוייבים וצריכים לפעול על פי דרך הטבע, אך לזכור ולהזכיר תמיד שבסופו של יום, מה שיקרה בסוף ייקבע רק על ידי בורא העולם. אנו צריכים לעשות את מה שאנחנו יכולים ולהאמין ולבטוח שהתוצאה הסופית תהיה טובה עבורנו, כפי שתגזור חכמתו יתברך.

**שבת שלום, חנוכה שמח!
אליהו אילני**